

**ПРОГРАМ
ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ
ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ
РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ГРАД БОР ЗА 2019.
ГОДИНУ**

**I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ
ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА**

Анализа постојећег стања
**Географске и административне
карактеристике:**

Територија града Бора налази се у централном делу североисточне Србије. Настала је на месту села Бор, у долини Борске реке. Град Бор се карактерише

индустријском производњом - производњом бакра и капацитетима за прераду бакра. Почетак рударства на подручју града Бора датира од 1902. године када је откривено велико налазиште руде. Већ наредне 1903. године Ђорђе Вајферт, српски индустријалац немачког порекла, добија право да окопава и прерађује руду у наредних 50 година. Упоредо са отварањем рудника граде се и погони за флотацију и прераду бакра. Са првом потпаљеном гомилом руде почињу проблеми са сумпор-диоксидом, деградација земљишта и угрожавање животне средине. Из руде се експлоатише свега неколико процената племенитих метала а све остало је жаловина која загађује животну средину. Одатле је и специфичност борске општине као индустријског басена који је имао директан утицај на пољопривредну производњу која се развијала на подручју града Бора. Подручје града Бора је изложено таквом утицају руже ветрова да је практично подељено на подручја где је земљиште изложено дејству рударских агенаса, а то су: К.О. Бор I, К.О. Бор II, К.О. Оштрелј, К.О. Кривељ, К.О. Слатина, К.О. Доња Бела Река и на катастарске општине где ружа ветрова није имала већи утицај, те земљиште није у већем степену изложено дејству рударских агенаса.

Интензиван развој басена Бор имао је значајан утицај и на развој пољопривредне производње. Многи запослени радници у Бору су истовремено и пољопривредни произвођачи те су били у могућности да улажу у своја пољопривредна газдинства. За бржи рурални развој града Бора неопходно је предузети низ мера које би за циљ имале развој пољопривреде као и

инфраструктуре, а поготово враћање младих на село. Локална самоуправа је од кључног значаја за рурални развој који се односи на: изградњу локалних путева за повезивање сеоских месних заједница са градском средином, укључивање села у систем организованог управљања комуналним отпадом, пружање подршке за образовање и едукацију младих, изградњу спортских објеката по селима, технолошки развој пољопривредне производње и стручно образовање пољопривредних произвођача. Овим активностима би се побољшали услови живота у руралној средини. Важна мера развоја пољопривреде је укрупњавање пољопривредних површина спровођењем комасације.

Развојем партнерства јавног и приватног сектора, створили би се услови бржег развоја пољопривреде и унапређења живота на селу. Техничко-технолошка опремљеност сектора пољопривреде захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, модернизацију опреме, технологије и јачање партнерства са удружењима и организацијама произвођача.

Већи део територије је брдско-планински. Припада сливу Тимока, односно Дунава. Град Бор припада Борском округу. Веза са главним путним правцем - аутопут Е-75 (Београд - Скопље) је могућа преко 4 путна правца, и то: пут преко Бољевца и Параћина дужине 87 км; пут преко Зајечара, Књажевца и Ниша дужине 150 км; пут преко Жагубице, Кучева и Пожаревца дужине око 158 км и пут преко Заграђа и Милошеве куле дужине око 205 км. Западни део територије града припада планинском комплексу Јужног Кучаја. Источни део захватају планине: Стол, Мали и Велики Крш, Дели Јован и Горњанска висораван. Шумско земљиште захвата 43.098 ха општине. Од укупне површине града Бора, 86% је под изразитим антропогеним утицајем а 14% је простор очуване природе. На простору територије града од 856 км² живи 48.615 становника (према попису из 2011. године), што представља малу густину насељености од 56,7 становника по 1 км². (у укупној популацији Србије учествује са 0,7%, а борског округа са 38,1%). Град Бор се састоји градског насеља Бор и 12 села: Горњане, Танда, Лука, Кривељ, Бучје, Оштрељ, Доња Бела Река, Брестовац, Слатина, Злот, Шарбановац и Метовница. У селима је евидентирано 14.455 становника док у граду живи 34.160 становника.

Природни услови и животна средина:

Подручје града Бора одликује дисециран и висински развијен рељеф, различит геолошки и педолошки састав тла, микроклиматске појаве, диверзификован биљни свет, те различит степен антропогеног утицаја. Претежно брдовит и планински рељеф има доминантни правац пружања планинских гребена и речних долина од северозапада ка југоистоку. Надморске висине терена смањују се у истом правцу, према доњој ерозионој бази.

Према количинама падавина, подручје града Бора спада у зону семихумидне климе, која је према средњим годишњим вредностима падавина погодна за гајење већине културног биља. Са становишта пољопривредне производње важно је сазнање о броју кишних дана унутар појединих месеци или година. Средњи годишњи број падавинских дана је 114, а могућим колебањима од 98 до 129 дана. Број падавинских дана по појединим месецима је знатно већи у првој половини године и креће се од 10 до 14 кишних дана, а у другој половини године од 5 до 15 дана.

Средње годишње вредности влажности ваздуха крећу се око 70%. Годишњи режим влажности показује максимум у зимским месецима и минимум лети (јули, август). Средња годишња температура износи 10,1

степен, а могућа колебања крећу се у границама од 9,0 до 11, 9 степени што ово подручје, према топлотним ознакама климе, сврстава у умерено топлу климатску зону. Бор са својом околином припада Карпатско-балканском простору источне Србије, који обухвата планинске терене између Дунава на северу, Црног Тимока на југу, планинских венаца Кучаја, Бељанице и Хомоља на западу и Дели Јована на истоку. Северни део општине захвата планина Велики Крш, а југоисточно планина Малиник. Према Условима за заштиту природе и животне средине који је Завод за заштиту природе Србије дао у поступку израде ПП града Бора наведено је да су на територији града Бора евидентирана следећа природна добра: -палеовулканска купа Тилва Њагра код Борског језера -Брестовачка бања са термоминералним водама и непосредном околином која је општинском одлуком заштићена као културно амбијентална целина.

Заштићено природно добро је Споменик природе "Лазарев кањон", на површини од 1.755 ха (од чега 1.176 ха на територији града Бора), у оквиру којег се издвајају простори изузетних природних вредности: локалитет "Малиник" (букова прашума са реликтном врстом – тисом на површини од 58 ха) и локалитет "Лазарева пећина" (локалитет геоморфолошког карактера). Евиденирана природна добра су: Парк природе "Кучај-Бељаница" и Споменик природе "Геолошка стаза у Брестовачкој Бањи". У еколошки значајна подручја, односно делове Еколошке мреже Србије издвојена су подручја: Кучај-Бељаница, Стол, Визак, Велики крш, Мали крш и Дели Јован. Предложено је да се издвоје и следећа подручја/целине природних добара: Борско језеро са непосредном околином; обухваћено подручје Кучајских планина са крашком површи Дубашнице, Мандином пећином, Стојковом леденицом и другим природним вредностима; Велики крш; Стол-Голи крш; обухваћени део Дели Јована; клисура Беле реке; палеовулканске купе Тилва Мика, Страхинова чука и Првулова чука и појава латита Тимочке еруптивне зоне код Злота Учешће простора очуване природе у укупној површини града Бора је 14%, док је 86% под изразитим антропогеним утицајем. Основне карактеристике биодиверзитета овог простора су: Лазарев кањон као један од најзначајнијих центара диверзитета биљака и дрвећа на Балкану. У њему је регистровано 720 врста биљака што представља 20% флоре Србије и 11% флоре Балкана. Он је станиште 57 ендемичних врста и 50 реликтних које своје порекло воде из различитих геолошких периода. На Малинику, планини на ободу кањона, заступљена је шумска заједница букве са папратима и тисом са највећом запремином дрвне масе у Србији. Старост шуме је преко 180 година. Регистровано је 174 врста макрогљива.

Што се тиче богатства фауне, регистровано је 205 врста сирфида (осолике муве) - на улазу у Лазарев кањон пронађена је за науку нова врста Меродон албонигрум. Забележено је 115 врста дневних лептира, 37 врсте пужева (*Bulgarica Stolensis*, која је први пут откривена на планини Стол), 140 врста птица (Мали и Велики Крш као станиште 11 врста птица грабљивица које су угрожене врсте на Европским просторима - Лазарев кањон је на листи значајних орнитолошких подручја Европе), 47 врста сисара, међу којима су евидентирани многе ретке и угрожене врсте, као што је 21 врста слепих мишева од 25 које живе на Балкану. Многе од ових врста су на Европској црвеној листи глобално угрожених врста, Подземна фауна: 20 врста бескичмењака. Ове пећине по заступљености живог света заузимају примарно место како у Србији тако и на Балкану. У Лазаревој пећини откривено је 5 нових врста за науку.

Пошто је површина већа од 1000 ха, предложен је за упис у листу IUCN Националних паркова и заштићених подручја. Оно што треба имати у виду када

је реч о биодиверзитету ових крајева, сва истраживања у овој области датирају из прошлог века па поузданост података треба узети са резервом. Неопходна су даља истраживања и допуна података о био и геодиверзитету ширег подручја Бора.

Што се тиче геодиверзитета, регистровани су:
- Објекти петролошког наслеђа: магматске и метаморфне стене: појава латита тимочке еруптивне зоне – Злот код Бора;
- Објекти хидрогеолошког, геоморфолошког и хидролошког наслеђа: Злотско врело, понорнице: Лазарева река – Демизлок, Дубашница, Микуљ, Војал. Многобројне пећине и јаме, флувијални облици: Кањон Лазарева реке, Кањон Ваља Маре, клисура Ваља Рнж, палеовулкански рељеф: палеовулканска купе Тилва Њагра, Тилва Мика, Страхинова чука, Првулова чука, Крше Сатуле код Злота, као и многи други облици гео наслеђа.

Шумско земљиште захвата 45% површине општине, односно 43.098 ha. Структура шумског земљишта показује учешће шума, пашњака и неплодног земљишта у укупној површини шумског земљишта. Шуме покривају преко 75% простора очуване природе. Шуме на територији општине Бор припадају Тимочком шумском подручју. Обухваћене су са пет газдинских јединица: Злотске шуме, Црни врх –Купиново, Малиник, Боговина и Стол. Шумама газдује Шумско газдинство „Тимочке шуме-Бољевац“ у оквиру ЈП „Србијашуме“, а газдовање се реализује делатношћу Шумске управе Бор. Укупна површина шума и шумског земљишта којима газдује Шумска управа Бор је 11.284 ha. Бањска шума заузима површину од око 90 ha и представља природну баријеру од штетног утицаја полутаната из градског подручја које је удаљено око 15 km. До сада се није посветила довољна пажња очувању, коришћењу и заштити овог простора, богатог термоминералним водама, који је неправедно занемарен и ретко где се може наћи на списку бања Србије. Резултати анализа ових вода указују на потребу хитне санације. Унутар шума у државном власништву доминантне по површини су шуме намењене производњи дрвета одговарајућег квалитета и покривају 58,09%, стално заштитне шуме 31,16%, а остали функционални типови иако бројни заузимају појединачно незнатне површине.

У укупном шумском фонду доминирају шуме високог порекла и оне покривају 53,00% обрасле површине, изданачке састојине су заступљене на 8,32% површине, вештачки подигнуте састојине на 6,51%, састојине мешовите по пореклу на 4,93%, а шикаре и шибљаци заузимају 30,95%.

Просечна запремина у државним шумама на територији града Бора је 127 м³/ ha, а запремински прираст 2,46м³/ ha. Просечна запремина у овим шумама, ако се изузму површине шикара и шибљака је 176 м³/ ha, а запремински прираст је 3,42 м³/ ha, што се може сматрати осредњим производним ефектима. Укупно учешће деградираних састојина без обзира на порекло је 12,50%.

Производни потенцијал, у локалним оквирима, у односу на затечено стање шума тренутно се користи са 83% у односу на запремину и око 80% у односу на прираст. Основни дугорочни проблеми у газдовању овим шумама везани су за потребу конверзије разређених и деградираних шума, конверзију изданаčkih шума и мелиорацију шикара.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови:

Према попису из 2011. године, у граду Бору живи 48.615 становника (у укупној популацији Србије учествује са 0,7%, а Борског округа са 38,9%). На селу живи 14.455, а у граду 34.160 становника. Укупан број пољопривредних газдинстава је 3564 која користе 22280

ха. Основно обележје демографских кретања града Бора је низак природни прираштај, који не омогућава ни просту репродукцију становништва. У периоду 2002-2011. стопа природног прираштаја има негативан тренд што указује на проблем депопулације, односно “беле куге”. Промене у броју становника по појединим старосним групама у међупописном периоду 2002-2011. указују на интензиван процес старења становништва, па је тако контингент становништва старости изнад 65 година повећао учешће у укупној популацији са 14% на 16,25% (са 7.796 на 7.899 становника), док се учешће младог становништва смањује. Просечна старост становништва износи 41,85 година што град Бор сврстава у категорију градова дубоке старости становништва. Очекивано трајање живота деце рођене у периоду 2009-2011. година указује да ће женска популације града Бора доживети 76,34 године, а мушка 70,58 година.

Полна структура становништва у посматраном периоду се није битније променила, односно према попису из 2002. године број жена на 100 мушкараца износио је 102,96, а по попису из 2011.године 103,66. Обзиром да је број жена у порасту наредне активности треба усмерити ка развоју женског предузетништва-домаће радиности и ка већем укључењу жена у органе управљања и одлучивања. Образовна структура становништва има посебан значај за привредни и друштвени развој сваке средине. У образовној структури становништва старог 15 и више година на подручју града Бора (2011. година), завршена средња школа је најчешћи вид образовања (45,3% становника), на другом месту је основно образовање (21,27%), док је 12,43% (5.209) становништва општине са вишом и високом стручном спремом. Значајно је напоменути да је скоро 33,94% становништва (14.217 становника) општине на нивоу основног и нижег образовања, што неспорно захтева веће ангажовање на образовању становништва кроз доквалификацију, преквалификацију и програме перманентног образовања.

Попис пољопривреде 2012. године, показао је да је на триторији града Бора годишње радно ангажовано 4.734 лица, од чега је 1.835 носилаца газдинстава (508 жена), 2.807 чланова породица (1782 жене) а сезонских радника под уговором годишње је 84. Међутим, стално запослених је свега 8 (2 жене). Укупан број пољопривредних газдинстава је 3564 која користе 22280 ha.

Диверзификација руралне економије:

Основне економске карактеристике становништва града Бора према попису из 2011. године су: - доминантна структура је радно-способни контингент становништва (34.718 становника) од чега је запослених 11.992 становника (34,54% радног контингента) што је испод просека Републике (35,29%); - 20.891 становник чини укупно активно становништво, односно стопа активности износи 42,97%, што је на нивоу републичког просека (41,34); - стопа запослености активног становништва износи 78,32% (РС 77,56%).- стопа незапослености активног становништва износи 21,68% (РС 22,44%). Обзиром да доминантна група становника спада у категорију радно-способног становништва (71,41%), може се оценити да постоји значајан развојни потенцијал који може опредељујуће утицати на тржиште рада и запосленост. Годишњи просек запослених 2014. године износи 12.110 запослених, што је незнатно смањење у односу на 2013.годину када је износио 12.117.

Број запослених по секторима је следећи:

Најважнији сектори (првих 10):	Број:
1. Прерађивачка индустрија	2.108
2. Рударство	2.208
3. Здравство и социјална заштита	1.275

4. Образовање	995
5. Саобраћај и ускладиштење	604
6. Снабдевање водом, управљање отпадом	450
7. Снабдевање електричном енергијом	409
8. Административне и помоћне усл. дел.	455
9. Државна управа и др.	366
10. Стручне, научне и техничке делатности	345
Најмање заступљени сектори:	

1. Услуге смештаја и исхране	60
2. Пољопривреда, шумарство и рибарство	41
3. Пословање некретностима	6

Пољопривреда

Пољопривредну производњу у сеоским домаћинствима карактерише велика уситњеност катастарских парцела, застарела опрема и машине, старење становништва због миграције младих ка граду и ниског наталитета, недовољна едукација становништва, шаренило у пољопривредној производњи, ниске цене пољопривредних производа, ниски приноси и слабији квалитет пољопривредних производа од оног који се тражи на тржишту. Пољопривредна газдинства се баве сточарском, ратарском, малим делом воћарском производњом. Крајњи резултат такве производње је мала количина пољопривредних производа који се нуде на тржишту. Од укупно 48.615 становника града Бора на селу живи 14.455, а у граду 34.160 становника. Укупан број пољопривредних газдинстава је 3564, која користе 22280 на земљишта. Ниједна задрга на територији града Бора не послује успешно. Основна карактеристика коришћења пољопривредног земљишта у граду Бору је уситњеност парцела, неадекватна примена агротехничких мера, минимално коришћење минералних ђубрива, често неправилна примена хемијских средстава и др. За правилно коришћење пољопривредног земљишта и постизање високих приноса неопходна је и редовна контрола плодности земљишта (садржај азота, фосфора, калијума, креча, хумуса и рН вредност).

Туризам

У граду је активна Туристичка организација града Бора. Последњих неколико година изграђено је и адаптирано неколико хотела у граду, на Борском језеру и у Брестовачкој бањи. Рурални туризам је у раној фази развоја.

Рурална инфраструктура:

Саобраћајна инфраструктура

Град Бор се налази у североисточном делу Србије. Веза општине са главним путним правцем земље, аутопут Е-75 (Београд - Скопље), могућ је преко 4 путна правца и то: пут преко Бољевца и Параћина дужине 87 км; пут преко Зајечара, Књажевца и Ниша дужине 150 км; пут преко Жагубице, Кучева и Пожаревца дужине око 158 км и пут преко Заграђа и Милошеве куле дужине око 205 км. Дужина градских саобраћајница у Бору је 85 км. Дужина локалних путева је 174 км и сеоских саобраћајница 137 км. Градске саобраћајнице су у дужини до око 74 км под асфалтом а остатак је под туцаником. Локални путеви су дужине до 49 км под асфалтом, 45 км од земљаног материјала, а остатак под туцаником. Сеоски путеви су под асфалтом у дужини од 50 км, 60 км под туцаником, а остатак је од земљаног материјала. Локална самоуправа значајна средства улаже у инфраструктуру, тако да сваке године асфалтира део локалних путева, градских и сеоских улица, уређују се некатегорисани пољски и атарски путеви, у циљу обезбеђења што бољих услова за живот у сеоским срединама.

Електрична енергија

Веома су чести проблеми у снабдевању - прекиди, променљива фреквенција, ниска волтажа. Због лошег стања ЕЕ мреже на ниском напону, а у недостатку материјалних средстава јављају се прекиди у снабдевању електричне енергије на ваздушним и кабловским изводима. Обзиром да се снабдевање електричне енергије у борској општини обавља из мреже ЕПС то је промена фреквенције у мрежи борске дистрибуције условљена системским поремећајима у ЕПС и као таква је стабилна. Разуђеност мреже и неадекватан пресек проводника од трафостаница до потрошача утиче да потрошач нема квалитетан напон. Обављају се редовне годишње ревизије и ремонти у складу са ТП ЕПС-а, а поред тога и ванредне у хаваријским условима. Јавна расвета Површина покривена системом јавне расвете у граду износи око 85%. Површина покривена системом јавне расвете у селима износи око 75%. Основни недостаци система јавне расвете су дотрајала опрема и несистематско и неефикасно сервисирање и одржавање. Будуће активности би се ослањале на: смањењу потрошње електричне енергије, замену живиних сијалица и светиљки натријумовим одговарајуће сјајности, знатно мање снаге и дужег века трајања; уступањем делова радова на одржавању и сервисирању система лицима која би показала веће интересовање како би се избегао положај монопола једног извођача (дистрибутер електричне енергије, а по важећем Закону о комуналним делатностима), а конкуретност и заинтересованост за квалитетним сервисирањем би добило свој пунији значај повећањем ефикасности рада система и уштедом кроз услуге и потрошњу електричне енергије. У циљу смањења потрошње електричне енергије, изведени су радови радови на замени постојеће јавне расвете – LED расветом. Радови су окончани крајем 2018. У 2019. години финансијским планом предвиђено је пројектовање и извођење радова на проширењу јавне расвете, како у граду тако и у селима. Такође и замена старих и дотрајалих светиљки лед светиљкама на местима где то није било обухваћено пројектом из 2018. године.

Топлификација у граду

Јавно комунално предузеће формирано је 14. октобра 2002. године издвајањем из холдинга РТБ Бор. На систем централног грејања прикључено је око 93% стамбених јединица, чиме је Бор сврстан међу градове са великим степеном топлифицираности. Топлана поседује три вреловодна котла, сваки капацитета 58MW од којих су два на угаљ а један на мазут. У редовним условима експлоатације користе се котловске јединице на угаљ док је котао на мазут предвиђен за вршина оптерећења и у случајевима хаваријских стања. У току 2015. и 2016. године из програма KfW4 извршена је уградња калориметара у свим подстаницама, као и замена и модернизација 86 подстанца компактним. Такође, урађена је реконструкција дела цевног система на котловима и уградња постројења за хемијску припрему воде. Постојећи капацитет инсталиран у Топлани задовољава конзум потрошача и обезбеђује адекватну испоруку топлотне енергије до крајњих потрошача. У самом систему постоје велики губици енергије које износе око 20%, што је последица старе мреже топловода. Потребно је урадити реконструкцију преосталих подстанца у смислу замене компактним верзијама као и замену критичних делова топловодног система. Сама оптимизација процеса производње може се везати за већи степен корисности котлова кроз боља решења: наугљавања котлова; зонске регулације примарног ваздуха; постављање гас анализатора за кисеоник и угљендиоксид, а у делу дистрибуције топлотне енергије сукцесивном заменом дотрајалих деоница магистралних водова, термоизолацијом и

заменом прекидних вентила чиме се избегава пражњење система приликом интервенција, уградњом SCADA система који омогућава равномерну испоруку свим корисницима. Котларница Бањског Поља За обезбеђење потребне количине енергије за грејање стамбеног насеља у Бањском пољу пројектована је котларница у којој је смештена опрема за грејање прве и друге фазе стамбеног насеља. Инсталисани топлотни капацитет котлова је $Q_u = 1,8 \text{ MW}$, типа ВУЛКАН – СУПЕР, произвођача „РАДИЈАТОР“ Зрењанин. За сагоревање се користи угаљ гранулације орах, коцка и комад. За даљи рад котларнице и испоруку топлотне енергије за загревање стамбених објеката, узимајући у обзир еколошко питање, требало би размотрити замену постојеће врсте енергената (угаљ), алтернативним и обновљивим изворима енергије.

Телекомуникације

У Граду Бору постоји и фиксна и мобилна телефонја. Провајдери су Телеком Србија, Теленор и ВИП. Користе се услуге интернета и присутно је више интернет провајдера. Присутно је и неколико оператера кабловске телевизије.

Водоснабдевање

Јавно комунално предузеће за дистрибуцију воде за град Бор основано је 1949. године. Постојећа изворишта за снабдевање водом су: -извориште „Сурдуп“ у Доњој Белој Реци -извориште „Кривељска бањица“ у Кривељу -Злотска изворишта у Злоту -Извориште „Мрљиш“ Извориште „Мрљиш“ је у склопу Регионалног водосистема „Боговина“ Бор, који је основан у циљу решавања проблема недостатка здраве пијаће воде за становништво и за индустрију, општина Бор и Бољевац. Експлоатација подземних вода са изворишта „Мрљиш“ почела је августа 2002. године када је и завршена I фаза (прелазно решење) изградње Регионалног водосистема „Боговина“ Бор. Вода која се експлоатише из подземних извора је у количини од 150 л/с а максимална производња воде је 240 л/с. Досадашња пројектно техничка документација бране и акумулације није више у функцији јер се 2 пута променио закон и потребно је урадити нову пројектно техничку документацију усаглашену са новим законима. Изградњом вишенаменске акумулације „Боговина“ Бор обезбедило би се: -довољна количина воде чиме би се приоритетно обезбедило водоснабдевање становништва и индустрије у општинама Бор, Бољевац, Неготин, Зајечар и Књажевац у периоду дужем од 50 година. -Наводњавање 700 ха пољопривредних површина у долини Црног тимока и низводно од Зајечара. -Регулисани режим протицаја (гарантовани протоци) обезбеђује повећање малих вода у сушном периоду у циљу побољшања квалитета воде низводно од бране. Гарантовани протицај у сушном периоду износи 800 л/с. -Прихватање и трансформација поплавних таласа чиме би се многоструко умањиле штете од поплава у општинама Бор, Бољевац и Зајечар. -Развој привреде и спортско рекреативне активности (туризам и риболов) -Производња електричне енергије, изградњом мале хидроцентрале која би користила воду из прелива, могло би се добити око 9,0 GWh/годишње. Да би се пројекат РВС „Боговина“ Бор реализовао у потпуности, потребно је ради прибављања одобрења за изградњу урадити следеће: -Израда пројектотехничке документације у складу са важећом законском регулативом. -Измена просторног плана подручја слива акумулације (иницијатива покренута 2006. године) -Ревизија актуелизованог Идејног пројекта од стране државне ревизионе комисије (достављен актуелизовани Идејни пројекат и уплаћена средства 2006. године) -Решење имовинских односа на 380 ха од чега се 290 ха потапа изградњом бране и формирањем акумулације, а 90 ха се налази у зони непосредне заштите акумулације. -Израда Главног пројекта цевовода чисте воде за општине

Зајечар, Неготин, Књажевац и Бољевац. Извориште „Сурдуп“ је лоцирано у близини насеља Доња Бела Река, 8 км од Бора. Минимална издашност изворишта је 30 л/с а максимална 100 л/с. Димензије цевовода су $\varnothing 350 \text{ мм}$ у дужини од 8 км. Извориште „Кривељска бањица“ се налази близу насеља Велики Кривељ односно око 6 км северно од Бора. Минимална издашност изворишта је 10 л/с а максимална 100 л/с и димензије цевовода су $\varnothing 350 \text{ мм}$ у дужини од 5 км. Злотска изворишта се налазе у у сливу Злотске и Бељевинске реке, 18 км од Бора ка југозападу. Сем ових капиталних изворишта изграђено је и неколико бунара. Минималан издашност водоснабдевања из овог правца је 110 л/с а максимална до 240 л/с и димензије цевовода су од $\varnothing 700\text{--}300 \text{ мм}$. Изворишта „Сурдуп“, „Кривељска бањица“ и Злотска су крашког карактера, што значи да имају велике осцилације у минималним и максималним количинама воде за експлоатацију и директно зависе од количине падавина. Цевоводи наведених изворишта су од ливено-гвоздених, челичних и азбест-цементних цеви. Пречишћавање воде за пиће је дезинфекција која се врши хлорисањем-аутоматски процес који се спроводи у зависности од протока и квалитета воде. Хемијска контрола квалитета воде у водоводној мрежи се врши свакодневно у хемијској лабораторији у ЈКП „Водовод“, док екстерну контролу врши 6 пута месечно ЗЗЈЗ „Тимок“ Зајечар. На систему „Боговина“ контрола квалитета воде се врши два пута недељно. Дужина водоводне мреже је приближно 280 км. Главни доводи од изворишта до дистрибуционе мреже су до $\varnothing 150\text{--}700 \text{ мм}$. Дистрибуциона мрежа је димензије $\varnothing 150\text{--}500 \text{ мм}$ и у мањем проценту су заступљени мањи пречници. Материјал коришћени за цевовод су ливено-гвоздене цеви, челичне, азбест-цементне цеви (55 км) и од ХДПЕ цеви. Покривеност у граду је 100 % и постоје 3 висинске зоне (трећа висинска зона има мали број корисника) док у сеоском подручју које снабдева ЈКП „Водовод“ Бор водом покривеност је 82 % домаћинства. Водоводна мрежа је стара око 40-60 година и не постоје никакви филтерски слојеви система да би се избегло замућивање воде при обилним кишама, и топљења снега. Губици воде износе преко 60% и из године у годину се повећавају. Разлог је стара мрежа. У оквиру програма ППОИС, уз финансијску помоћ ЕУ завршена су 3 капитална инфраструктурна пројекта и то: пројекат изградње сеоских водовода у четири села; пројекат замене, односно реконструкције примарне водоводне мреже у граду, изградња фекалне канализације у насељима Кучајна и Чока Боролуј у северном старом делу града. Села која нису повезана на градски водовод су: Бучје, Горњане, Лука, Метовница, Танда. У селу Бучје прикључена су око 135 домаћинства на сеоски водовод. У селу Горњане од 432 домаћинства прикључена су око 80 на локални водовод. У селу Лука од 193 домаћинства прикључена су око 140 домаћинства на локални водовод. У селу Танда од 137 домаћинства прикључена су око 27 на локални водовод. У селу Метовница постоји сеоски водовод а користи га школа, амбуланта месна канцеларија, пошта и други. Али домаћинства нису прикључена на локални водовод. Један део Метовнице - реон Сува Река, са око 45 домаћинства прикључен је на градски водовод из правца аеродрома и део реона Метовница-Тимок око 25 домаћинства прикључено је на градски водовод из правца Зајечара. Село Шарбановац – прикључено је око 350 домаћинства на градски водовод из правца Бора. Карактеристика свих ових водовода је да локални сеоски водоводи нису контролисани од стране ЈКП „Водовод“ Бор. Покривеност сеоских домаћинства које контролише ЈКП је око 82%. Главни проблем водоводног система су старост, недовољно одржавање (велики губици, преко 60 %) и велики утрошак електричне енергије, обзиром да се

вода из свих праваца доводи препумпавањем. Последица је да цена продатог кубика воде не прати цену произведеног и дистрибуираног кубика воде. Потребна је хитна реконструкција критичних деоница водоводног система, опрему за детекцију губитака а могућа је и потреба за изградњом нових резервоара (III висинска зона). У току 2004. и 2005. године урађено је следеће: реконструкција цевовода Ø 400 мм од резервоара „Тилва“ до Јаме у дужини од 1300 м (цевовод је од ХДПЕ цеви, затим реконструкција цевовода Ø 350 мм од улице Моше Пијаде 17 до улице Бошка Бухе у дужини од 300 м. Реконструкција у улици Шистекова и Драгише Мишовића цевима Ø 200 мм у дужини од 600 м. На ИВ км код капије града према Слатини у дужини од 400 м цевима Ø 400 мм и Ø 200 мм од ХДПЕ цеви. Заваривање спојева на потисном цевоводу Ø 350 мм од ПС Сурдуп до прекидне коморе Ђаулу Маре у дужини од 3000 м. Изграђена водоводна мрежа реона Дубрава у Шарбановцу у дужини од 12 км са пратећим објектима прекидним коморама. Изграђени су резервоари Чока Мошолуј, Огашу Шучила и 4 прекидне коморе на потезу Кривељ. 2010 године средствима НИП-а настављена је изградња водоводне мреже у Шарбановцу. 2014. години изграђена водоводна мрежа горње зоне МЗ Брестовац насеље Рудине до насеља ВКФ у дужини од 1200 м 2017 године настављена је изградња водоводне мреже реон Вашатиште у дужини од 1200 м. 2015-2016 средствима Општине завршава се водоснабдевање села Шарбановац. 2017 године извршена је реконструкција водоводне мреже у ул. Негошева у дужини од 600 м са ТПЕ цевима. У 2018 години су покренуте израде пројектнотехничке документације водоснабдевања МЗ и то: Бучје, Метовница, Горњане, реконструкција Гробљанске улице у Злоту, реконструкција ул. Марка Орешковића у НГЦ водоводна мрежа на Борском језеру, са друге стране језера.

Канализациона мрежа

Јавно предузеће је 1960 године почело са радом на одржавању канализационог система у граду. Канализациона мрежа је већим делом сепаратна 83 % а мањим делом комбинована 17 %. Највећи профили су за атмосферску воду Ø 800-1000 мм а за комуналну отпадну воду је Ø 150-300 мм. Покривеност у самом граду је негде око 90-95 % . Нису покривена нека подручја на периферији града. Села немају канализацију и користе се септичке јаме. Профили кроз које пролази канализациона вода нису добро димензионисани јер се град брзо ширио у ранијем периоду, тако да се дешава да пропусна моћ није довољна и јављају се честа загушења. Често долази до изливања. Постоје нелегални прикључци који изазивају зачепљење у систему. У самом граду не постоји никакав третман отпадне воде и она се директно улива у Борску реку што изазива велико загађење . У насељу Бањско Поље постоје биодискови за пречишћавање комуналне воде капацитета 500 ЕЈ и 1000 ЕЈ. Потребно је урадити реконструкцију канализационог система у граду (променити профиле на критичним местима), одвојити комуналну од атмосферских вода, пројектовати и изградити систем за пречишћавање отпадних вода из града и индустрије. У току 2004. године израђен је Генерални пројекат канализације и пречишћавања комуналних отпадних вода Бора са израдом претходне студије оправданости која је дала техничка решења и процену вредности те инвестиције. У 2004 год. изграђена је канализациона мрежа у насељима Кучајна и Чока Боролуј. У 2018. години покренута је израда пројектнотехничке документације за : - Реконструкција фекалне и атмосферске канализације код БП НИС, Кристала и Дрвозана. - фекална канализација дела насеља на борском језеру. Стамбени фонд Стамбени фонд града Бора чини укупно 20.301 станова, који су претежно у приватној својини (91,5%).

Опремљеност станова инсталацијама је изузетно повољна: водоводом је опремљено 89,5% станова, електричном струјом 98,9% и купатилом 76,7% станова. Економски и друштвени услови који су карактерисали крај прошлог века условили су пад стамбене изградње и то посебно у градском центру општине.

Комунални отпад

Јавно комунално предузеће “3. октобар” Бор у различитим формама своје организације комуналне делатности у Бору обавља од 1947. године. Наиме, Предузеће је основано 1947. године као Комунална установа “Чистоћа” Бор и под тим називом је пословало до 31.07.1963. године. Од 01.08.1963. године до 01.08.1967. године комуналну делатност је вршило у оквиру Комунално услужног предузећа “Компред” Бор. Реорганизацијом тог предузећа, 02.08.1967. године је основано ново самостално Комунално предузеће “Чистоћа” Бор које је под тим називом пословало до 30.09.1971. године. Од 01.10.1971. године интегрисано је у састав Предузећа за комуналну, стамбену привреду и урбанизам “Стандард” Бор као радна јединица “Чистоћа”. У саставу тог предузећа као радна јединица је пословало до 31.12.1973. године, а од 01.01.1974. године до 30.09.1979. године пословало је као ООУР “Чистоћа” Бор у саставу Предузећа за комуналну, стамбену привреду и урбанизам “Стандард” Бор. Предузеће од 01.10.1979. године до 31.12.1989. године је пословало као Радна организација за комуналну делатност “3. октобар” Бор, а од 01.01.1990. године и данас, послује као Јавно комунално предузеће “3. октобар” Бор. Предузеће послује у правној форми “Јавно предузеће”. Град Бор је једини власник Предузећа са уделом у власништву над капиталом 100%. Смеће се сакупља и одвози два пута недељно са територије града и једанпут недељно из приградских насеља и месних заједница на градску депонију. Поред градске депоније често се формирају дивље депоније. Градска управа града Бора – Одељење за планирање и развој преко ЈКП “3. октобар” Бор организује чишћење дивљих депонија и у тим акцијама се месечно извезе око 1300 м3 отпада. Град Бор поседује Локални еколошки акциони план, који спроводи Канцеларија за заштиту животне средине Градске управе града Бора, а Усвојен је и Локални план управљања отпадом за територију града Бора (2010-2020. год.) Проблем комуналног и индустријског отпада у граду Бору је значајан, с обзиром да није било контроле и планских активности на уређењу постојећих зона за одлагање отпада. Главни и највећи извор чврстог комуналног отпада у граду Бору су домаћинства, а значајни део се продукује и у комерцијалном сектору-предузећима и установама, на јавним површинама и једним делом у индустрији. Посматрајући цео тимочки регион може се рећи да је рударство највећи извор чврстог отпада. За бригу и транспорт чврстог комуналног отпада на територији града Бора, задужено је ЈКП „3.октобар“ Бор. Корисници услуга су практично сви грађани Бора, сви привредни субјекти, установе и предузетници. Покривеност града услугама сакупљања је око 70,00%. Отпад се сакупља са подручја Бора и 9 околних насеља, Шарбановац, Злот, Брестовац, Метовница, Оштрељ, Слатина, Велики Кривељ, Доња Бела Река и Лука док су села изузета из система сакупљања комуналног отпада: Бучје, Танда и Горњане. Према задњим подацима са краја 2018. године, на територији града Бора евидентирано је 80 дивљих депонија, од чега је 37 у граду и 43 у селима, а постоје и договорно установљене локације по селима са којих се отпад периодично односи, а које такође не задовољавају ни минималне санитарне услове које прописује закон. Званична градска депонија на којој се врши депоновање чврстог комуналног отпада од почетка 80-их година, лоцирана је у напуштеном делу копа, на удаљености 2

km vazдушном линијом, југоисточно од Бора, односно 8 km регионалним путем Бор-Оштрелј и заузима површину од 36.892 m². Како се преко 30 година отпад одлагао на неконтролисани начин, не постоји поуздан податак о количини депонованог отпада до сада. 2007. године завршен је и ревидован Главни пројекат санације званичне депоније чврстог комуналног отпада на територији града Бора. Органски отпад из пољопривреде, пестициди и њихова амбалажа се због недовољне образованости и немара, неконтролисано бацају или спаљују што доводи до великог загађења и честих шумских пожара. Стратешким документима из области управљања отпадом, предвиђене су мере које обухватају образовање пољопривредника и економску стимулацију за примену поступка компостирања, чиме би се створило органско ђубриво за побољшање квалитета земљишта, смањили би се трошкови пољопривредне производње, допринело побољшању материјалног положаја мештана и развоју села. Градови и општине Борског и Зајечарског округа потписали су споразум о међуградској/међуопштинској сарадњи на заједничкој изградњи и коришћењу регионалне депоније "Халово" код Зајечара, али приступ регионализацији је скуп и дуготрајан процес који вероватно неће бити реализован у скоријем периоду. Град Бор је почетком 2011. године, усвојио стратешки документ који пружа основу за решавање проблема у области управљања отпадом на локалном нивоу, по коме се реализују циљеви по приоритетима.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште:

Укупна површина града Бора је 85348 ha, од чега пољопривредно земљиште чини 39293 ha (46 %), шумско земљиште 38406 ha (45 %) и неплодно 7649 ha (9 %). Према попису пољопривреде из 2012.године, као њиве се користе 9.769 ha, као воћњаци 524 ha, као виногради 148 ha, као ливаде и пашњаци 11498 ha. Нажалост, на хиљаде хектара пољопривредног земљишта се не користи и исто постепено зараста у коров, трње, шикаре и шуме.

На територији града Бора доминантни типови земљишта су смеђа кисела земљишта (углавном у Брестовцу, Кривељу, Горњану, Танди, Луки) и смоница (углавном у Метовници, Слатини и Шарбановцу). Присутни су и рендзина (у Злоту) и на малој површини алувијална земљишта (поред Тимока и других водотокова) и псеудоглеј (Танда, Злот). Уопште узевши, квалитет земљишта је веома слаб због врло плитког педолошког слоја на кречњачким и андезитским стенама. На територији града Бора постоји више хиљада хектара деградираног пољопривредног земљишта. Наведено земљиште се налази највећим делом у близини Рударско топионичарског басена Бор из чијих погона су деценијама испуштане огромне количине отпадних вода и гасова, а један део пољопривредног земљишта је уништен формирањем депонија раскривки и флотацијских јаловишта. Наведена јаловишта би требало, током следећих пар година, да се рекултивишу, односно да на истима заживи биљни свет. Ово се очекује на основу програма рекултивације јаловишта, као једне од компоненти пројекта изградње нове топионице и фабрике сумпорне киселине у Бору.

Борска река је мртва, тј. у њој нема живих организама. Обала исте (у просеку десетак метара са сваке стране реке) је јако затрована и она је без вегетације или са јако ретком вегетацијом, како у погледу броја биљака тако и у погледу броја врста. Борска река се улива у Тимок.

Загађења пољопривредног земљишта дешавају се и услед стварања дивљих депонија смеђа; коришћења неадекватних септичких јама и неисправности уређаја за

пречишћавање фекалних вода-биодискава; бацања, закопавања и спаљивања празних амбалажа од средстава за заштиту биља и издувних гасова моторних возила и пољопривредне механизације. Плодне пољопривредне површине постепено се смањују и услед урбаног развоја (ширење насеља, саобраћајница, гробља и др.). Око 70% пољопривредног земљишта је у мањем или већем степену кисело (pH вредност мања од 6) услед састава матичних стена земљишта, деловања киселих киша и неправилне примене минералних ђубрива. Највећа је киселост земљишта у катастарским општинама које непосредно окружују металуршки комплекс (Бор, Слатина, Брестовац). Киселост земљишта је врло важна из више разлога: - већини пољопривредних култура одговара неутрално земљиште, односно, на киселим земљиштима неке културе не успевају или не остварују задовољавајући принос, као нпр. луцерка; -у киселим земљиштима покретљивост тешких метала је већа, тј. из киселог земљишног раствора биљке усвајају веће количине тешких метала што представља здравствени ризик за потрошача.

На територији града Бора нема изграђених система за наводњавање и одводњавање (канал и други водопривредни објекти). Укупан број пољопривредних газдинстава која користе системе за наводњавање је 200 на 198 ha, заливањем земљишта водом из Тимока и других водотокова помоћу пумпи/слободним падом и заливањем земљишта из микроакумулација. Наводњавају се углавном баште у затвореном и отвореном простору и понеки воћњак. Овде треба напоменути да су суше веома честе.

Употреба стајњака, других врста органских ђубрива, минералних ђубрива и средстава за заштиту биља је релативно мала и мања од просека у Србији. Примена и других агротехничких мера је неодговарајућа због ниског образовања пољопривредника.

На територији града Бора нема комасираног земљишта, нити добровољног груписања пољопривредног земљишта. Главне гајене културе су кукуруз (~ 4000 ha), стрна жита (~ 4000 ha) и луцерка (~ 500 ha). Индустијско биље се не гаји, изузев дукан и лан појединих година на 10-ак ha. Од укупно 22280 ha пољопривредног земљишта 9769 ha користи се за оранице и баште, 11498 ha за ливаде и пашњаке, 645 ha користи се за воћњаке, 148 ha користи се за винограде.

Према подацима добијеним од Службе за катастар непокретности из Бора, на територији града налази се 3518.6297 ha пољопривредног земљишта у државној својини.

Интересовање пољопривредника за узимање државног пољопривредног земљишта у закуп, на територији града Бора је врло слабо. У просеку се годишње изда у закуп 10-ак хектара државног пољопривредног земљишта.

Вишегодишњи засади:

На територији града Бора постоје релативно повољни услови за узгој воћа, првенствено језграстог и коштичавог. На наведеном подручју, у катастру непокретности се као воћњаци воде 1476 ha, а према попису пољопривреде из 2012.г. као воћњаци се користе 524 ha. Доминантне воћарске врсте су шљива, а затим јабука. Воћњаци су углавном малих површина (пар до десетак ари), екстензивни, са ниским просечним приносима и алтернативне родности. Већина производа се користи за сопствену потрошњу, у свежем стању или за прераду (првенствено у ракију, а затим у џем, слатко, компот и др.), а мањи део се прода на зеленој пијаци у Бору. Врло мали део производње продаје се изван територије града Бора, нпр. хладњачама. За виноградарство такође постоје релативно повољни услови. На наведеном подручју, у катастру

непокретности се као виногради воде 572 ха, а према попису пољопривреде из 2012.г. као виногради се користе 148 ха. Начин узгоја је у већини случајева традиционалан – узгој уз колац, а у мањем обиму су подигнути шпалери. Највише се гаји сорта вијала, а затим шпањолка, па друге сорте, односно у врло малом обиму се гаје квалитетн(и)је сорте, тако да уз недовољно познавање технологије производње и недостатак квалитетне опреме, ни просечан квалитет произведеног вина (већина произведеног грожђа се преради у вино за сопствену употребу) није на завидном нивоу.

Сточни фонд:

Град Бор има добре географске и климатске услове за развој сточарства. Има бројне ливаде и пашњаке и обрадиве површине за производњу крмног биља и ратарских култура, које се користе за исхрану стоке. Расположивост објеката за смештај стоке је следећи: за говеда 2780 објеката, за свиње 2928, за коке носиле 1914, за смештај остале стоке 1997 објеката. Стање сточног фонда по гранама сточарства је следеће: говеда укупно: 6151 (скоро сва говеда су у типу сименталца, која се гаје и због млека и због меса, изузев неколико десетина грла расе холштајн, која се гаји само због млека), свиње укупно: 11280 (углавном мелези настали укрштањем ландраса, домаће беле свиње, дурока и пијетрена), овце укупно: 11736 (праменка и мелези прамење и виртемберга), козе укупно 1939, живина укупно: 51624 (углавном кокошке, у мањем обиму ћурке, патке, гуске, мисирке), коња 22, кошница пчела 4826 и пастрмских рибањака 3. Говедарство је најразвијенија сточарска производња, иако се у задњих 30 година број грла крупне стоке смањује. Говедарска производња је фокусирана на производњу млека. Просечна млечност крава је 10-15 литара млека на дан. Мужа је углавном ручна или малим покретним машинским музилицама. Највећа газдинства имају лактофризе. За мање произвођаче је тешко да пласирају своје производе индустрији - млекарима и клиницама, тако да се намеће потреба удруживања.

Механизација, опрема и објекти:

У граду Бору највећи број пољопривредних газдинстава има тракторе са тракторским прикључцима. Пољопривредна механизација је углавном стара и непотпуна. Просечна старост пољопривредне механизације је око 20 година. На 2279 газдинстава користи се 2346 једноосовинских трактора, на 2692 газдинства користи се 3232 двоосовинских трактора, на 304 газдинстава користи се 351 комбајн. Укупан број берача кукуруза 67, плугова 2823, тањирача 794, дрљача 2061, сетвоспремача 47, ротофреза 241, растурача минералног ђубрива 441, растурача ђубрива 86, сејалица 1200, прскалица 655, приколица 2652, косилица 2047 комада. Објекти за смештај пољопривредних производа у газдинству су следећи: кошеви за кукуруз капацитета 39108 m³ амбари капацитета 26015 m³ силоси капацитета 1812 тона. Скоро свако пољопривредно газдинство има објекат за чување бар једне врсте стоке, а нека газдинства имају и више изграђених објеката за смештај стоке. Бројно стање објеката за чување говеда је 2780 објеката где може да се смести 16172 грла крупне стоке, затим објекти за свиње – 2928 објеката капацитета 20064 грла, за живину – 1914 објеката капацитета 52459 кокошака и објекти за смештај остале стоке 1997 објеката капацитета 34468 грла. Изграђено је 1569 објеката за смештај пољопривредне механизације површине 68881 m², 2 хладњаче капацитета 14m³. У последњих неколико година све више пољопривредника се баве повртарством, подижу пластенике, да би произвели разне производе. Тренутно у граду Бору има 1011 пластеника површине 72.456 m².

Радна снага:

Укупно ангажована радна снага у пољопривреди је 4734 лица, а од тога носиоци газдинства 1835 лица, стално запослени на газдинству 8 лица, а сезонска радна снага и радна снага под уговором 84 лица. Од укупног броја газдинства 3564, жене чине 935, а мушкарци 2629 лица. Укупан број лица која имају само пољопривредно искуство стечено праксом је 2828 лица, а лица која имају курсеве из области пољопривреде 8 лица, са завршеном пољопривредном школом 16 лица, са другом средњом школом 612 лица, са пољопривредном вишом школом или факултетом 28 лица, са другом вишом школом или факултетом 72 лица. Од 3564 газдинстава са стално запосленим на газдинству бројно стање је следеће: на 1978 газдинстава ради 1-2 лица, на 1305 газдинстава ради 3-4 лица, на 262 газдинства ради 5-6 лица, на 19 газдинства ради 7 и више лица.

Структура пољопривредних газдинстава:

Укупан број пољопривредних газдинстава на територији града је 3564. Број газдинстава која обрађују до 1 ха износи 308 а укупно 180 ха. Број газдинстава која обрађују од 1 ха до 2 ха је 402 а укупно 594 ха. Број газдинстава која обрађују између 2 ха и 5 ха је 1193 укупно 4061 ха. Број газдинстава која обрађују од 5 ха до 10 ха је 1061 на 7572 ха. Број газдинстава која обрађују између 10 ха и 20 ха је 491 а укупно 6474 ха, број газдинстава која обрађују између 20 ха и 30 ха је 76, а укупно 1786ха, број газдинстава која обрађују између 20 ха и 50 ха је 12, а укупно 443 ха. Број газдинстава која обрађују од 50 ха до 100 ха је 2 укупно 112 ха. 3564 пољопривредних газдинстава користе укупно 22280 ха пољопривредног земљишта: 3138 газдинстава 9769 ха користи за оранице и баште, 3107 газдинстава 11498 ха за ливаде и пашњаке, 1891 газдинство 645 ха користи за воћњаке, 1101 газдинство 148 ха користи за винограде. На 3564 пољопривредних газдинстава држи се 10428 условних грла, од тога на 2759 газдинстава до 4 условна грла, на 693 газдинства 5-9 условна грла, на 84 газдинства 10-14 условна грла, на 16 газдинства 15-19 условна грла, на 11 газдинства 20-49 условна грла, на 1 газдинство 50-99 условна грла.

Производња пољопривредних производа:

Не постоје званични подаци о учешћу појединих грана у укупној пољопривредној производњи из разлога мале тржишности пољопривредних производа на територији града Бора, као и због неорганизованог откупа (релативно мали тржни вишкови се продају углавном накупцима и на зеленој пијаци где такође не постоји евиденција о врсти и количини продатих производа). На једном делу територије града Бора (Горњане, Танда, Лука, Злот, део Бучја, део Шарбановца и део Метовнице) постоје погодни услови за органску производњу. Тренутно не постоји ни један сертификовани произвођач органских пољопривредних производа. У 2013. години произведене су следеће количине крмног биља: детелина укупно: 1958 тона, луцерка укупно: 2364 тона, трава на ливадама укупно: 17046 тона, трава на пашњацима укупно: 6533 тона. Просечни приноси већине пољопривредних култура на територији града Бора су испод републичког просека, првенствено услед релативно лошег квалитета земљишта, (доминантне су 6, 5, и 7. класа земљишта), малих улагања у производњу и често лоших временских услова (у просеку сваке друге године суша или превелике количине падавина и/или појаве града у других непогода). Просечни приноси кукуруза су нешто изнад 4 t/ха а пшенице око 3,5 t/ха.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника:

На територији града Бора регистроване су следеће земљорадничке задруге: Пољопром Бор (покрива територије села Горњане, Танда, Лука, Бучје и Кривељ), Дубрава Брестовац (покрива територије села Брестовац и Метовница), Тимок Шарбановац (покрива територију села Шарбановац), Доња Бела Река (покрива територију села Доња Бела Река) и Ратар Слатина (покрива територије села Слатина и Оштрељ). Нажалост, ниједна од земљорадничких задруга на територији града Бора годинама, па чак и деценијама, не врши основне послове ради којих је основана - не бави се пољопривредном производњом, откупом пољопривредних производа, нити снабдевањем пољопривредника репроматеријалом. Постојећа локална удружења говедара и произвођача/сакупљача лековитог биља такође су на ниском степену производње, организовања и тржишног наступања (врло скроман обим производње, аматерски однос према раду, незапаженост на тржишту).

Известан напредак у раду примећује се код пчеларских удружења, која често одржавају предавања за своје чланове, организују продајне изложбе својих производа и чији чланови однедавно пакују мед у квалитетну и препознатљиву амбалажу Савеза пчеларских организација Србије.

Трансфер знања и информација:

Гашењем Центра за пољопривредна и технолошка истраживања из Зајечара (ранији назив Институт за пољопривреду Зајечар) пре 10-ак година, пољопривредници из Бора и региона остали су без важне саветодавне службе, која је осим едукације на терену (углавном у виду предавања), сваке године у свом седишту одржавала саветовања о пролећној и јесењој сетви, као и Дан поља, где су пољопривредници могли видети огледе, тј. како се гаје и успевају различите сорте и хибриди пољопривредних култура у локалу. Тренутно, територију града Бора од стручних служби покрива једино Пољопривредна саветодавна и стручна служба Неготин, чији нам се капацитет чини недовољним за потребан ниво едукације (првенствено у смислу квантитета, тј. едукације су квалитетне, али недовољно

честе) пољопривредника у Бору. Повремено, предавања из области пољопривреде организују локална удружења пољопривредника, првенствено пчелари, који ангажују локалне и предаваче са стране. Са друге стране, постоји неколико емисија о аграру на различитим телевизијским станицама, које се емитују седмично, а у порасту је и коришћење интернета за едукацију/информисање, првенствено међу млађом популацијом. Одређену саветодавну помоћ дају и радници у пољопривредним и ветеринарским апотекама, приватни ветеринари, као и дипломирани инжењери пољопривреде запослени у Градској управи града Бора.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Регреси	100.1	4.000.000,00	2.200,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		4.000.000,00				

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	14.750.000,00	60	300.000,00	0,00
2	Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде	102	400.000,00	100	100.000,00	0,00
3	Управљање ризицима	104	1.500.000,00	100	1.500.000,00	0,00
4	Одрживо коришћење пољопривредног земљишта	201.1	350.000,00	100	350.000,00	0,00
5	Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима	304	2.500.000,00	60	150.000,00	0,00
	УКУПНО		19.500.000,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	1.500.000,00	0,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		1.500.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке, мера руралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	25.000.000,00
Планирана средства за директна плаћања	4.000.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	19.500.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	1.500.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	0,00
Пренете обавезе	0,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике:

Основна циљна група мера подршке су регистрована пољопривредна газдинства, односно град Бор спроводи националну политику која се залаже за регистрацију свих пољопривредних произвођача, а нарочито оних који су тржишно оријентисани. Критеријумима конкурса биће стимулирана (имаће предност) лица којима је пољопривреда основна делатност (која уплаћују доприносе у фонд ПИО за пољопривреднике) и незапослени, да се самозапошљавају - да се баве пољопривредом и уплаћују доприносе у фонд ПИО за пољопривреднике. Обзиром да су величина поседа и обим производње на газдинствима на територији града Бора релативно мали, субвенционисањем увећања сточног фонда, вишегодишњих засада и опреме за пољопривредну производњу увећаће се обим производње, приходи и квалитет живота корисника средстава. Град Бор стимулише удруживање пољопривредних произвођача путем конкурса намењеног искључиво удружењима - за едукације. Промене које се могу очекивати након примене програма су: повећање продуктивности газдинстава, смањење производних трошкова, достизање националних и стандарда ЕУ на пољу: заштите животне средине, здравља животиња и биљака, добробити животиња, заштите на раду, увођењу нових технологија и иновација, отварање нових тржишних могућности и очувању производње традиционалних производа;

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја:

Конкурс путем кога ће се додељивати средства из Програма објавиће се на интернет страници града Бора, огласним таблама месних канцеларија и месних заједница Брезоник и Брестовачка бања (градске месне заједнице у којима постоји пољопривредна производња), евентуално и у локалном листу. Информације ће моћи да се добију и у Градској управи, у канцеларији за пољопривреду (6.спрат, број 64) током радног времена и путем телефона 030/423-255 локал 164. Конкурс ће трајати најмање месец дана. Обавештавање јавности о постојању конкурса обављаће се путем локалних/регионалних електронских медија у виду оглашавања, саопштења и гостовања у програму, као и одржавањем презентација/трибина у селима града Бора.

Мониторинг и евалуација:

Комисија за спровођење конкурса пратиће реализацију програма, односно утрошак предвиђених средстава. На терену ће вршити контролу, односно

записнички ће констатовати реализацију и наменску употребу субвенционисаних инвестиција.

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 100.1 Регреси

2.1.1. Образложење: У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју (Сл. гласник РС 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16), АП и ЈЛС могу да утврђују мере које се односе на директна плаћања за премију осигурања за усеве, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње, као и регресе за репродуктивни материјал и то за вештачко осемењавање. Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014.–2024. Обзиром да је број говеда на територији града Бора у константном опадању, у циљу унапређења производње млека, а делом и меса, потребно је константно унапређивати расни састав, што се првенствено постиже вештачким осемењавањем говеда семеном одабраних, квалитетних бикова. Град Бор субвенционише вештачко осемењавање говеда која се гаје на територији исте, последњих седам година, што је довело до резултата да се све јунице и краве вештачки осемењавају, а тиме се приметно променио расни састав говеда што је побољшало производне особине говеда.

2.1.2. Циљеви мере: Мера представља пре свега подршку развоју и повећању продуктивности у целокупној пољопривредној производњи на територији града Бора. Циљеви мере су побољшање расног састава у сточарству, односно побољшање производних особина говеда (млечност, квалитет и количина меса и здравствено стање), што за коначни резултат има повећање конкурентности говедарске производње.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју и Националним програмом за пољопривреду за период 2018-2020 године.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.1.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: - Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, да има активни статус, да је седиште на територији града Бора и да се

грла узгајају на територији града Бора и потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима.

2.1.7. Специфични критеријуми: За свако грло се у току календарске године може остварити само једна субвенција, за захтеве поднете у периоду од 01.01.2019. године до 15.12. 2019.године,

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.1.1	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

2.1.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	За ову меру не постоји селекција корисника тј. мера се спроводи до утрошка предвиђених средстава редом пристизања захтева.	не	

2.1.10. Интензитет помоћи: Износ регреса за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање говеда) је 2.200,00 динара по приплодном грлу, за захтеве поднете у периоду од 01.01.2019. године до 15.12. 2019.године, односно до 100%.

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних газдинстава за регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

2.1.12. Административна процедура: Право на средства овог Програма корисници могу остварити подношењем захтева Градској управи града Бора – Одељењу за привреду и друштвене делатности у року до 6 месеци од дана испостављања рачуна за извршено вештачко осемењавање говеда након чега се не може остварити право на ову субвенцију. Захтеви се подносе Градској управи града Бора од 01.01.2018. године до 15.12.2018. године. Уз захтев (образац се може преузети на писарници Градске управе града Бора или са званичног сајта града Бора) се подноси следећа документација: 1) извод из Регистра пољопривредних газдинстава (подаци о пољопривредном газдинству-фотокопија) или евентуално потврда о активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава (фотокопија; само у случају да је у Пасошу за говеда уписано име носиоца Регистрованог пољопривредног газдинства) из текуће године, евентуално из претходне године у случају да је захтев поднет пре истека рока за обнову регистрације пољопривредног газдинства у текућој години; 2) доказ о власништву над грлом које је вештачки осемењено (фотокопија обе стране пасоша говеда или извод из Централног регистра говеда – подаци о животињи); 3) рачун за извршену услугу вештачког осемењавања – фотокопија Картона (потврде) за вештачко осемењавања, не старији од 6 месеци. 4) фотокопија картице са називом банке и бројем рачуна Регистрованог пољопривредног газдинства. О

признавању наведеног права у првом степену решава Градска управа града Бора. Против првостепеног решења може се изјавити жалба Градском већу града Бора. Поступак за остваривање овог права води се по одредбама Закона о општем управном поступку. Исплату из буџета по донетим решењима, врши Градска управа града Бора – Одељење за финансије, на текуће рачуне корисника. Ради информисања потенцијалних корисника Градска управа града Бора је у обавези да објави Јавни позив на званичној интернет страни града Бора, а може и у другим локалним средствима јавног информисања.

2.2. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава.

2.2.1. Образложење: Основне карактеристике пољопривредног сектора на територији града Бора произилазе из неповољне структуре пољопривредних газдинстава, уситњених поседа, малог броја грла стоке у пољопривредним газдинствима као и слабе примене савремених технологија. Перманентан је недостатак квалитетних количина пољопривредних производа, посебно меса, воћа и поврћа и других производа који би се користили првенствено за покривање локалних и регионалних потреба. Један од веома битних узрока недовољне конкурентности борске пољопривреде јесте ниска продуктивност која произилази и из недовољне техничке и технолошке опремљености газдинстава. Постојећа механизација пољопривредних произвођача је застарела због неповољног економског и социјалног стања и нису у могућности да сами обезбеде довољно средстава за модернизацију производње. Повећањем расног сточног фонда и заснивањем нових производних засада на пољопривредним газдинствима могуће је побољшати конкурентност пољопривредних газдинстава. Сектор - Млеко Говедарство је најразвијенија сточарска производња, иако се у задњих 30 година број грла крупне стоке смањује. Говедарска производња је фокусирана на производњу млека. Постоји мали број газдинстава са више од 10 музних крава. У већини случајева, пољопривредна домаћинства имају 1-3 музних крава. Просечна млечност крава је 10-15 л млека на дан. Мужа је углавном ручна или малим покретним машинским музилицама. Највећа газдинства имају лактофризе. Већина тих газдинстава нема сталних тржишних вишкова млека. Квалитет млека, које се предаје млекарима, најчешће није екстра класе. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се побољшао расни састав стада, повећао број квалитетних приплодних грла, а тиме и повећала производња по грлу уз оптимизацију трошкова производње. Сектор - Месо Сектор производње меса карактерише релативно мали број мешовитих фарми које производе млеко и месо. У граду Бору нема великих газдинстава специјализованих за овчарство, у смислу производње меса, а доминира традиционални систем узгоја. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет искоришћења сточне хране није задовољавајући. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се повећао број квалитетних приплодних оваца, а тиме повећала и производња квалитетног приплодног подмладка и производња производа овчарства. Сектор - Воће, грљџе, поврће и цвеће Укупна површина града Бора је 85348 ха, од чега пољопривредно земљиште чини 39293 ха (46 %). Структуру биљне производње сеоског подручја града Бора карактерише велика хетерогеност, производи се махом за сопствене потребе и мањим делом за тржиште, што је последица уситњености сеоског поседа, недовољне едукације и недовољне примене

савремене технологије производње. Плодне пољопривредне површине постепено се смањују и услед урбаног развоја (ширење насеља, саобраћајница. На територији града Бора постоје релативно повољни услови за узгој воћа, првенствено језграстог и коштичавог. На наведеном подручју се за воћњаке користи 524 ха. Доминантне воћарске врсте су шљива, а затим јабука. Воћњаци су углавном малих површина (пар до десетак ари), са екстензивном производњом и ниским просечним приносима. Већина производа се користи за сопствену потрошњу, у свежеј стањи или за прераду (првенствено у ракију, а затим у џем, слатко, компот и др.), а мањи део се прода на зеленој пијаци у Бору. Врло мали део производње продаје се изван територије града Бора, нпр. хладњачама. За виноградарство такође постоје релативно повољни услови. На наведеном подручју се за винограде користи 148 ха. Начин узгоја је у већини случајева традиционалан (уз колац), а највише се гаји сорта вијала, а затим шпањолка, тако да уз недовољно познавање технологије производње и недостатак квалитетне опреме, ни просечан квалитет произведеног вина (већина произведеног грожда се преради у вино за сопствену употребу) није на завидном нивоу. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору за инвестициона улагања произвођача приликом заснивања нових производних засада што ће уз редовну примену савремене агротехнике давати високе, квалитетне и стабилне приносе. Сектор остали усеви (житарице, индустријско, ароматично и зачинско биље и др) Техничка опремљеност газдинства, односно механизација која се користи у ратарству је застарела, посебно са становишта заштите животне средине. У складу са горе наведеним проблемима, постоји потреба да се кроз ову меру утиче на повећање приноса, побољшање агро-технологije, као и модернизацију складишних капацитета ратарских газдинстава у наредном периоду, као и примену добре пољопривредне праксе. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору за инвестициона улагања произвођача у нове механизације и прикључних машина. Сектор - Пчеларство Систем гајења пчела је релативно екстензиван, са малим бројем кошница по домаћинству, али има и великих произвођача са више од 100 кошница. Просечан принос меда по кошници је такође веома мали и креће се око 15 кг по кошници годишње. Последњих година присутан је тренд раста броја кошница у граду Бору, као и интензивније активности пчеларских удружења. Главни проблеми у пчеларству су нестандардизован квалитет меда као и непостојање стабилног тржишта за откуп тржишних вишкова. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору за инвестициона улагања произвођача у потребну опрему односно модернизовање производње чиме ће се повећати и квалитет и квантитет производа.

2.2.2. Циљеви мере:

Општи циљеви: Повећањем броја квалитетних говеда и оваца добиће до повећања обима производње (млеко, месо) и раста продуктивности и квалитета производа уз смањење трошкова производње, што ће се позитивно одразити на приходе пољопривредних газдинстава, а самим тим и на њихов економски и социјални статус.

Специфични циљеви по секторима: Сектор-Млеко – Унапређење производње по приплодном грлу; подстицање производње квалитетног приплодног подмладка, као и повећање бројног стања у сточарству и укрупњавање газдинства која се баве сточарском производњом. Сектор-Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима. Унапређење квалитета меса у складу са националним ветеринарским

стандардима и укрупњавање газдинства која се баве сточарском производњом. Сектор-Воће, грожда, поврће и цвеће - Повећање површина под интензивним засадама. Побољшање квалитета машина и опреме ради смањења губитака у току и након бербе Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) Унапређење стања механизације на газдинствима; Сектор - Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода у домаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са Националним програмом руралног развоја од 2018. до 2020. године.

2.2.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о вођењу регистра пољопривредних газдинстава и Законом о пољопривреди и руралном развоју, правна лица и предузетници.

2.2.5. Економска одрживост: Подносилац захтева не мора да доказује економску одрживост улагања кроз форму бизнис плана или пројекта.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи услови које корисници треба да испуне да би могли да користе финансијска средства предвиђена овом мером су : -Корисник треба да има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом; - Корисник мора да буде са пребивалиштем и производњом на територији града Бора; -Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима; -Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним из средстава буџета града Бора. -Инвестиције реализоване од 01. јануара 2019. године до завршетка конкурса сматраће се прихватљивим за подношење захтева за остваривање подстицајних средстава. -Подносилац захтева као доказ куповине мора приложити: копију рачуна (фактура) која гласи на име и извод или налог за плаћање оверен од стране банке ако је плаћање извршено безготовински, или копију рачуна (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински -Уколико је корисник правно лице мора бити уписан у регистар привредних субјеката (АПР) у активном статусу и имати регистровано пољопривредно газдинство у складу са Правилником о регистру пољопривредних газдинстава -Да наменски користи и не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од пет година од дана набавке опреме, машине и механизације.

2.2.7. Специфични критеријуми:

Сектор-Млеко: У сектору производње млека прихватљиви корисници треба да: 1) у РПГ имају пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају) 2) имају у свом власништву, односно у власништву члана регистрованог пољопривредног газдинства. 1-19 млечних крава 3) у случају набавке нових машина и опреме за наводњавање, имају у свом власништву, односно у власништву члана регистрованог пољопривредног газдинства максимално до 100 млечних крава. 4) у случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана регистрованог пољопривредног газдинства; 3-100 млечних крава

Сектор-Месо: прихватљиви корисници треба да: – у РПГ имају пријављен сточни фонд (податке о одговарајућој врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају - на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 10-300 квалитетних приплодних грла оваца. - Субвенционисаће се куповина искључиво уматичених оваца, (укључујући двиске, са документом који доказује да су грла уматичена) од регистрованих произвођача приплодних грла, увозника приплодних грла, земљорадничких задруга и регистрованих пољопривредних газдинстава, а подносилац захтева може бити пољопривредно газдинство у активном статусу са седиштем на територији града Бора, под условом да се и узгој одвија на територији града Бора. - Да подносилац захтева квалитетне приплодне овце које су предмет захтева користе за даљу репродукцију на свом газдинству 2 године од дана набавке - Субвенционисаће се куповина најмање 10 приплодних грла.

Сектор-Воће, грожђе, поврће и цвеће: у РПГ имају прихватљиви корисници треба да: уписано пољопривредно земљиште под производњом одговарајућих биљних култура, - имају мање од 2 ха јагодичастог воћа, односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1-50 ха цвећа., односно 0,2-100 ха винове лозе -У случају подизања нових или обнављања постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоном) и матичних засада воћака и винове лозе, имају, на крају инвестиције: 0,1-50 ха јагодистих врста воћака, 0,3-100 ха другог воћа, 0,2-100 ха винове лозе. -Субвенционисаће се куповина садног материјала од регистрованих произвођача/прометника садног материјала односно корисник треба да достави доказ да је набавио сертификовани садни материјал Конкурисати се може за куповину најмање 100 садница воћака односно 500 садница/калема винове лозе или 1.000 живића јагоде при чему је максимални износ субвенције по кориснику до 100.000 динара Рачун, односно плаћање, мора бити извршено у 2019. години. -Право на субвенционисање куповине квалитетног садног материјала воћа и винове лозе имају пољопривредна газдинства под условом да се засади формирају на територији града Бора на парцели која је у власништву носиоца или члана РПГ или на парцели која је узета у закуп на период од минимум до 31.12.2024. године.

Сектор-Остали усеви: прихватљиви корисници треба да: -у РПГ имају уписано пољопривредно земљиште под производњом одговарајућих биљних култура, -имају до 50 ха земљишта под осталим усеви, односно до 100 ха под односно до 100 ха под осталим усеви за инвестиције усмерене за набавку машина - предметну инвестицију не могу отуђити најмање пет година од датума куповине Право на средства овог Програма корисници могу остварити подношењем захтева Градској управи града Бора – Одељењу за привреду и друштвене делатности., након куповине опреме и машина најкасније до 06.12.2019. године Рачун, односно плаћање, мора бити извршено у 2019. години.

Сектор-Пчеларство Прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница Субвенционисаће се куповина нове опреме која се не може отуђити најмање 3 године.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.1.13	Машине за заштиту биља

101.1.14	Машине за убирање односно скидање усева
101.1.3	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације
101.1.9	Машине за примарну обраду земљишта
101.2.1	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
101.4.1	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство

2.2.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Носилац РПГ је лице евидентирано као незапослено у НСЗ	да	3
2	Носилац РПГ је обвезник фонда ПИО за пољопривреднике	да	5
3	Члан РПГ је лице евидентирано као незапослено у НСЗ (бодује се сваки члан)	да	2
4	Члан РПГ је обвезник фонда ПИО за пољопривреднике (бодује се сваки члан)	да	4

2.2.10. Интензитет помоћи: Износ подстицаја за све инвестиције износи до 60% од вредности инвестиција. Субвенционисаће се куповина јуница, при чему је максимални износ субвенције по кориснику до 300.000,00 динара. Субвенционисаће се куповина опреме за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације а максимални износ субвенције по кориснику износи до 50.000 динара, Субвенционисаће се куповина нових машина за примарну обраду земљишта, а максимални износ субвенције по кориснику износи до 120.000 динара Субвенционисаће се куповина нових машина за заштиту биља, а максимални износ субвенције по кориснику износи до 120.000 динара Субвенционисаће се куповина нових машина за убирање односно скидање усева, а максимални износ субвенције по кориснику износи до 120.000 динара. Субвенционисаће се куповина нове опреме за пчеларство, при чему је максимални износ субвенције по кориснику до 100.000 динара.

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних захтева
2	Број РПГ која су увећала број набављених грла
3	Број газдинстава која су модернизовала производњу
4	Површина под новим вишегодишњим

	засадима
5	Укупна инвестиција у материјална средства

2.2.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Бора, Одељења за привреду и друштвене делатности. Град Бор ће на основу Програма, као и буџета расписати Јавне позиве (конкурсе) за подношење захтева. Комисија ће примљене захтеве проверити и захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су биће финансирани до висине срестава према позиву за подношење захтева. Захтеви ће се подносити од стране корисника на обрасцима (образац се може преузети на писарници Градске управе града Бора или са званичне интернет странице/сајта града Бора), у складу са условима и потребном документацијом који ће бити дефинисани Јавним позивом или Конкурсом. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Захтеви који стигну комплетни, благовремено и у складу са условима Конкурса ће бити прегледани по редоследу њиховог пристизања. Након обраде формулара захтева средства ће бити одобрена корисницима који испуњавају услове.

2.3. Назив и шифра мере: 102 Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде.

2.3.1. Образложење: Овом мером се унапређује рад постојећих пољопривредних задруга и удружења. Пољопривредни произвођачи на територији града Бора ослањају се на традиционална знања и вештине. У циљу повећања продуктивности / конкурентности производње неопходна је перманентна едукација пољопривредних произвођача и усвајање нових знања. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да укупан број лица која имају само пољопривредно искуство стечено праксом је 2828 лица, а лица која имају курсеве из области пољопривреде 8 лица, са завршеном пољопривредном школом 16 лица, са другом средњом школом 612 лица, са пољопривредном вишом школом или факултетом 28 лица, са другом вишом школом или факултетом 72 лица. Удружења пољопривредних произвођача, удружења грађана која су основана ради обављања промотивних и непољопривредних делатности за развој села су битни носиоци едукативних и информативно промотивних активности у руралним срединама. Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014.–2024. Облици стицања нових знања – стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће усмерене на пољопривредне произвођаче, сеоско становништво и на стручњаке локалног агросектора, из свих пољопривредних и непољопривредних области, који ће резултате стручног усавршавања користити за даљи рурални развој на подручју града Бора.

2.3.2. Циљеви мере:

Циљеви мере

Општи циљеви: унапређење рада постојећих организација произвођача и прерађивача; развој пољопривреде и руралних подручја заснован на знању; функционално повезивање свих актера локалног агросектора; повећање доступности и квалитета знања,

унапређење социјалне и економске инклузије малих и средњих газдинстава и микропредузећа у руралним срединама; одрживи развој; заштита ресурса; побољшање биодиверзитета и смањење миграције становништва;

Специфични циљеви: повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва; примена нових технологија и иновација; техничко и кадровско унапређење институција укључених у систем креирања и трансфера знања; проширење понуде образовних и тренинг програма свих нивоа и типова образовања; јачање капацитета за прихватање знања кроз развијање свести и мотивисаности за образовањем.

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је комплементарна са мерама Националног програма за пољопривреду за период 2018-2020 године

2.3.4. Крајњи корисници: Активна удружења уписана у регистар привредних субјеката са седиштем на територији града Бора, која у свом статуту имају циљеве који се тичу области пољопривредне производње.

2.3.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора да је уписан у одговарајући регистар и да има седиште на подручју града Бора. -На субвенционисање немају право земљорадничке задруге и удружења која нису испунила уговорне обавезе из раније спроведених конкурса по Програму мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје територије општине Бор у претходним годинама. -Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима.

2.3.7. Специфични критеријуми: Не постоје специфични критеријуми

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

2.3.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Удружење/задруга до 20 чланова	да	1
2	Удружење/задруга од 20 до 30 чланова	да	2
3	Удружење/задруга од 30 до 40 чланова	да	3
4	Удружење/задруга од 40 до 50 чланова,	да	4
5	Удружење/задруга од 50 до 60 чланова,	да	5
6	Удружење/задруга од 60 до 70 чланова,	да	6
7	Удружење/задруга од 70 до 90 чланова,	да	7
8	Удружење/задруга преко 90 чланова,	да	8

2.3.10. Интензитет помоћи: Конкурисати се може за субвенционисање одржавања

предавања/едукације из области пољопривреде, при чему је максимални износ субвенције по једном предавању до 30.000 динара тј. до 100% вредности инвестиције, при чему је максималан износ субвенције по кориснику до 100.000 динара.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број одржаних едукација/радионица
2	Број едукованих пољопривредника

2.3.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Бора, Одељења за привреду и друштвене делатности. Град Бор ће на основу Програма, као и буџета расписати Јавне позиве (конкурсе) за подношење захтева. Комисија ће примљене захтеве проверити и захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви ће се подносити од стране корисника на обрасцима (образак се може преузети на писарници Градске управе града Бора или са званичне интернет странице/сајта града Бора), у складу са условима и потребном документацијом који ће бити дефинисани Јавним позивом или Конкурсом. Конкурс ће трајати најмање 1 месец. Комисија ће по истеку конкурса (у року до 10 дана) вршити отварање благовремено припелих пријава, проверу документације и рангирање на основу задатих критеријума. На основу ранг листе, начелник Градске управе Бор, донеће одлуку о додели субвенција, која ће бити објављена на огласној табли града Бора и на коју подносиоци пријава могу уложити жалбу у року до 8 дана, по којој одлучује Градско веће града Бора. Након коначности одлуке, Градска управа Бор и корисник субвенције закључују уговор, на основу кога Одељење за финансије кориснику субвенције преноси средства на жиро рачун удружења/задруге након извршене едукације и достављања Одељењу за финансије доказа о наменски утрошеним средствима. Рок за пренос средстава кориснику износи до 30 дана од дана достављања валидне документације Одељењу за финансије. Корисник субвенције у обавези је да омогући граду Бор контролу утрошка средстава, односно контролу која је предмет субвенције. У случају да контрола записнички констатује да одобрена средства нису наменски утрошена, корисник субвенције у обавези је да иста врати буџету града Бора.

2.4. Назив и шифра мере: 104 Управљање ризицима

2.4.1. Образложење: Пољопривредно производни потенцијал: земљиште, усеви, сточни фонд, механизација, објекти и др., потенцијално су угрожени од елементарних непогода (поплаве, суша, град, пожар и сл.). Превенцијом и улагањем у заштиту од елементарних непогода увелико се могу спречити или смањити штете од последица елементарних непогода. На територији града Бора учестале су елементарне непогоде изазване олујним ветром и градом. Услед немогућности да се градоносни облаци разбију ракетама којих нема довољно, уназад већ пар година, Бор и околна села трпе знатне материјалне штете. Из наведеног разлога јединица локалне самоуправе одлучила је да појача систем противградне заштите куповином ракета за противградну заштиту. Планирана Мера има потпуну оправданост јер се овом мером штити имовина и пољопривредне површине од елементарних непогода-града.

2.4.2. Циљеви мере: Основни циљ мере је

превентивна заштита пољопривредне производње од елементарне непогоде-града и смањење ризика од града (који доводи до губитака у пољопривредној производњи) путем повећања ефикасности система противградне заштите на територији града Бора, куповином ракета за противградну заштиту.

2.4.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.4.4. Крајњи корисници: Директни корисник ове мере је град Бор. Такође директни корисник ове мере је РХМЗ-Радарски центар на Црном Врху. Индиректни корисник јесте пре свега физичко лице и правно лице односно рурално становништво и пољопривредни произвођачи са територији града који имају земљиште у потенцијално угроженим подручјима.

2.4.5. Економска одрживост: Не постоји

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике: Не постоје.

2.4.7. Специфични критеријуми: Не постоје.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
104.1	Улагање у заштиту од елементарних непогода, неповољних климатских прилика и катастрофалних догађаја

2.4.9. Критеријуми селекције:

2.4.10. Интензитет помоћи: За куповину противградних ракета предвиђен је максималан износ до 1.500.000 динара тј. до 100% вредности инвестиције

2.4.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број купљених противградних ракета

2.4.12. Административна процедура: За куповину противградних ракета спровешће се јавна набавка у складу са законом, при чему ће једини критеријум бити најнижа понуђена цена за тип ракете који одговара лансирним станицама на територији града Бора. Након куповине противградне ракете ће бити уступљене без накнаде противградним станицама на територији града Бора.

2.5. Назив и шифра мере: 201.1 Одрживо коришћење пољопривредног земљишта

2.5.1. Образложење: На територији града Бора постоје одређене површине државног пољопривредног земљишта које је загађено (поред обала Борске реке), односно земљишта које није погодно за пољопривредну производњу. Такође постоје и велике површине државног необрадивог (пашњаци) пољопривредног земљишта лошег квалитета (8. и 7.класа), које се не користи (нико не напаса стоку). Сврсносно је наведена земљишта пошумити, из више разлога: ублажавање климатских промена, борба против ерозије, производња дрвне масе.

2.5.2. Циљеви мере:

Општи циљеви: Основни циљеви су стављање у функцију земљишта које се годинама не користи и за које је сигурно/вероватно да се неће користити ни у наредном периоду за пољопривредну производњу. Коришћењем наведеног земљишта као шумског, тј. пошумљавањем, исто ће се рационалније користити, тј. производиће се дрвна маса, ублажаваће се климатске промене и смањити се појава/могућност ерозије.

Специфични циљеви: Обзиром да ће се пошумљавати загађено државно пољопривредно земљиште које се не може користити за производњу хране исто ће бити стављено у корисну функцију-производња дрвне масе, везивање CO₂ из атмосфере, ослобађање O₂ у атмосферу и позитиван утицај на локалну микроклиму.

2.5.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са Законом о пољопривредном земљишту и у складу са Националним програмом руралног развоја за 2018-2020. годину.

2.5.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници средстава за пошумљавање површина државног пољопривредног земљишта су правна лица регистрована за производњу и промет садница шумског дрвећа и пружања услуга садње.

2.5.5. Економска одрживост: Подносилац захтева не мора да доказује економску одрживост улагања кроз форму бизнис плана или пројекта.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике:

1. За набавку садница- да је добављач регистровано правно лице за производњу, односно промет садница шумског дрвећа

2. за набавку услуге садње – да је пружалац услуге правно лице регистровано у Агенцији за привредне регистре за наведену услугу.

2.5.7. Специфични критеријуми: Специфични критеријум за пошумљавање површина државног пољопривредног земљишта је најнижа понуђена цена.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.1.1	Одрживо управљање земљиштем

2.5.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Приликом одабира добављача садница и услуге садње кроз јавну набавку основни критеријум биће најнижа понуђена цена.	не	

2.5.10. Интензитет помоћи: За одрживо управљање земљиштем предвиђен је укупан као и максималан износ по кориснику од 350.000 динара тј. до 100% вредности инвестиције.

2.5.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Површина пошумљеног земљишта

2.5.12. Административна процедура:

За прво пошумљавање државног пољопривредног земљишта тим састављен од пољопривредних инжењера, инжењера шумарства и геометра изласком на терен одабраће одговарајућу парцелу/е (непогодну/е за пољопривредну производњу, односно ону/е која ће се рационалније користити као шумско земљиште), као и врсту/е дрвећа које одговара предметној локацији. На основу прорачуна (врста и број садница, начин садње) биће спроведен поступак јавне набавке садница и услуге садње.

2.6. Назив и шифра мере: 304 Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима.

2.6.1. Образложење:

Пољопривредна газдинства често не могу самостално да остваре довољан ниво дохода, нарочито на подручјима са ограничењима за интензивну пољопривредну производњу. Као последица, сеоско становништво мигрира ка урбаним срединама. Ова мера ствара могућности за samozапосљавање, као и за повећање вредности примарних производа кроз прераду и паковање/или увођење ознаке географског порекла. Подршком инвестирању у поменуте активности унапредиће се конкурентност пољопривредних газдинстава на тржишту. Повећањем прихода газдинстава унапредиће се њихов економски положај, а самим тим омогућити бољи квалитет живота у руралним подручјима и смањити стопе депопулације руралних предела. Обзиром да на територији града Бора не постоји организован откуп већине примарних пољопривредних производа, прерадом појединих сировина могуће је део истих пласирати у виду производа вишег степена прераде и вредности. Наведеним послом се тренутно бави само пар домаћинстава на територији града, тако да још увек постоји „простор“ на локалном тржишту за нове прерађиваче. Сектор - Млеко Обзиром да није могуће пласирати све тржне вишкове млека, поједини пољопривредни произвођачи одлучили су да врше прераду млека и продају финалне производе - сир, кајмак и сл. Из наведеног разлога, једна од мера подршке пољопривредној политици и политици руралног развоја у текућој години биће субвенционисање куповине нове опреме за млекарство. Сектор - Воће, грожђе, поврће и цвеће Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору за инвестициона улагања произвођача у опрему и уређаје за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа и подршка произвођачима за набавку опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа.

2.6.2. Циљеви мере:

Општи циљеви: Развој прерађивачке индустрије, чиме се остварује већа зарада. Побољшање економског статуса пољопривредног газдинства. Смањење трошкова производње.

Специфични циљеви по секторима: 1. унапређење технологије за прераду млека и маркетинг, увођење нових технологија, производа и процеса прераде с циљем остваривања бољег маркетинга/пласмана и извоза млечних производа; 2. унапређење капацитета за прераду млека како би достигле стандарде ЕУ који се односе на квалитет, безбедност и хигијену прехранбених производа, добробит животиња и заштиту животне средине. 3. Производња нових производа и продаја на локалном тржишту 4. достизање стандарда квалитета и

маркетинг производа 5.унапређење предузетништва у области прераде пољопривредних производа на газдинству; 6.повећање прихода на газдинству.

2.6.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са мерама Националног програма за пољопривреду за период 2018-2020 године.

2.6.4. Крајњи корисници:-физичко лице -носилац породичног пољопривредног газдинства, само за производњу и прераду млека у складу са законом којим се уређује ветеринарство; - предузетници и правна лица која морају бити уписана у регистар привредних субјеката (АПР) у активном статусу и имати регистровано пољопривредно газдинство у складу са Правилником о регистру пољопривредних газдинстава.

2.6.5. Економска одрживост: Подносилац захтева не мора да доказује економску одрживост улагања кроз форму бизнис плана или пројекта.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи услови које корисници треба да испуне да би могли да користе финансијска средства предвиђена овом мером су:

- Корисник мора бити уписан у регистар привредних субјеката (АПР) у активном статусу и имати регистровано пољопривредно газдинство у складу са Правилником о регистру пољопривредних газдинстава
- Корисник мора да буде са пребивалиштем и производњом на територији града Бора;
- Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним из средстава буџета града Бора.
- Инвестиције реализоване од 01. јануара 2019. године до завршетка конкурса сматраће се прихватљивим за подношење захтева за остваривање подстицајних средстава.
- У случају када није власник катастарских парцела и објекта који су предмет инвестиције за коју се подноси захтев, неопходно је да на њима има право закупа, односно коришћења на основу уговора закљученог са закуподавцем физичким лицем или министарством надлежним за послове пољопривреде на период закупа, односно коришћења од најмање пет година почев од календарске године за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја;
- Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од пет година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски корист.

2.6.7. Специфични критеријуми: У области прераде и маркетинга производа биљног порекла, прихватљив корисник треба да: 1) у РПГ има уписано пољопривредно земљиште под производњом биљних култура у сектору производње чији се производи користе за прераду на газдинству 2) испуњава фитосанитарне, односно опште и посебне услове у складу са законом којим се уређује здравље биља, за прераду производа биљног порекла; 3) је уписан у Централни регистар објеката, у складу са прописима којима се уређује безбедност хране. У области прераде и маркетинга производа животињског порекла, прихватљиви корисник треба да: 1. у РПГ има пријављен одговарајући сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајајуживотиње чији се производи користе за прераду на газдинству) 2. је уписан у Централни регистар објеката, у складу са прописима којима се уређује безбедност хране. 3. има решење о испуњености ветеринарско-санитарних услова, односно општих и посебних услова хигијене хране (у даљем

тексту: решење о испуњености ветеринарско-санитарних услова, односно услова хигијене хране); 4. има максимални капацитет за прераду мањи од 3000 литара млека на дневном нивоу. У делу који се тиче подршци преради на домаћинству, сектор млеко, корисници ће бити исти као у „Правилнику о малим количинама примарних производа које служе за снабдевање потрошача, подручју за обављање тих делатности као и одступања која се односе на мале субјекте у пословању храном животињског порекла“ и примењиваће се исти специфични критеријуми кад су у питању количине производа који се могу прерађивати и продавати. У сектору набавке опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа и набавке опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, пуњење и паковање, прихватљиви корисници морају да испуњавају опште и посебне услове у складу са законом.

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
304.5.1.1	Набавка опреме за узорковање, пријем, прераду, пуњење и паковање млека и производа од млека
304.5.3.1	Набавка опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа
304.5.3.4	Набавка опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа

2.6.9. Критеријуми селекције:

2.6.10. Интензитет помоћи: Износ подстицаја за све инвестиције износи до

60% од вредности инвестиција. Конкурисати се може за куповину нове опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа, куповину нове опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа, куповину нове опреме за узорковање, пријем, прераду, пуњење и паковање млека и производа од млека при чему је максимални износ субвенције по кориснику до 150.000,00 динара.

2.6.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних захтева
2	Укупна инвестиција у материјална средства
3	Број газдинстава која су модернизовала производњу

2.6.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Бора, Одељења за привреду и друштвене делатности. Град Бор ће на основу Програма, као и буџета расписати Јавне позиве (конкурсе) за подношење захтева. Комисија ће примљене захтеве проверити и захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви ће се подносити од стране корисника Градској управи града Бора – Одељењу за привреду и друштвене делатности, на образцима (образак се може преузети на писарници Градске управе града Бора или са званичне интернет странице/сајта града Бора), у складу са условима и потребном документацијом који ће бити

дефинисани Јавним позивом или Конкурсом.

2.7. Назив и шифра мере: 402 Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

2.7.1. Образложење: Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. Облици стицања нових знања – стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће усмерене на пољопривредне произвођаче, сеоско становништво и на стручњаке локалног агросектора. Град Бор планира да организује студијска путовања, посете сајмовима и изложбама у земљи и иностранству из области пољопривреде.

2.7.2. Циљеви мере:

Општи циљеви: Развој пољопривреде и руралних подручја заснован на знању; Функционално повезивање свих актера локалног агросектора; Смањење миграције становништва са циљем да се млади задрже на селу, да покрену сопствени бизнис и заснују породицу

Специфични циљеви: Повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва организовањем посета сајмовима и изложбама у земљи и иностранству из области пољопривреде. Примена нових технологија и иновација.

2.7.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са мерама Националног програма за пољопривреду за период 2018-2020. године.

2.7.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници средстава ове мере су: агенције, предузетници и друга правна лица за пружање услуга, научне и стручне институције.

2.7.5. Економска одрживост: Није применљиво

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора да је уписан у одговарајући регистар (Регистар привредних субјеката, Регистар научно-истраживачких установа).

2.7.7. Специфични критеријуми: Корисници средстава за стручно оспособљавање, активности стицања вештина и показне активности треба да имају искуство у пружању услуге.

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања

2.7.9. Критеријуми селекције:

2.7.10. Интензитет помоћи: Град Бор финансира инвестицију информативне активности:

сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања са 100% учешћа.

2.7.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број организованих манифестација, сајмова, изложби и студијских путовања
2	Број учесника сајмова, студијских путовања

2.7.12. Административна процедура: После утврђеног списка лица за студијско путовање спровешће се законска процедура за избор најповољнијег понуђача који ће извршити организацију путовања и смештај лица за време студијског путовања. Избор пружаоца услуге вршиће у складу са Законом о јавним набавкама.

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина		рзс*
Регион	Јужна и Источна Србија	рзс*
Област	Борска област	рзс*
Град или општина	Бор	рзс*
Површина	856 км ²	рзс*
Број насеља	13	рзс*
Број катастарских општина	19	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	7	
Демографски показатељи		
Број становника	48.615	рзс**
Број домаћинстава	17.103	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	56,7	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	11.23	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	7,24	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	13,83%	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	6,85%	рзс**
Просечна старост	40,9	рзс*
Индекс старења	1,15	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	14,84%	рзс*

Основно образовање (%)	18,32%	рзс*
Средње образовање (%)	43,83%	рзс*
Више и високо образовање (%)	10,71%	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	9,73%	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	Брдско-планински	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	Смеђа кисела земљишта и смоница; најзаступљенија су VI и V класа	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	Умерено-континентална, семихумидна клима	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	500-800mm	Интерни
Средња годишња температура (оC)	10,1 C	Интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Подручје града Бора припада сливу Тимока. Највећи водотоци овог подручја су Тимок, Црни Тимок, Злотска река са притокама, Брестовачка река, Шарбановачка река, Борска река, Кривељска река и Равна река, у које се уливају многобројни потоци сталног или повремениг тока воде. Борско језеро је вештачко језеро настало акумулацијом вода речице Ваља Жони, Марецове реке и дела слива Злотске реке..	Интерни
Површина под шумом (ha)	43.098 ha	рзс*
Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	45%	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	2.3 ha	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	33.308 m³	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	3564	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	1824	Управа за трезор

- породична пољопривредна газдинства (%)	99%	
- правна лица и предузетници (%)	1%	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	22.280 ha	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	57%	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	21.939 ha	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	8.510	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	6,251 ha	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	0	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	0	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	200	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	0	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	198	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	0	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	Понуђено 1660 ha; издато 0	Интерни
- физичка лица (%)	100% : 0%	Интерни
- правна лица (%)	Говеда 6151, свиње 11.280, овце 11.736, козе 1939, живина 51624, коњиа 22, кошница пчела 4826	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	Трактори 5578, комбајни 351, берач кукуруза 67, плугова 2823, тањирача 794, дрљача 2061, сетвоспремача 47, ротофреза 241, растурача минералног ђубрива 441, растурача ђубрива 86, сејалица 1200, прскалица 655, приколица 2652, косилица 2047	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	Објекти за чување говеда 2780, објекти	рзс***

	за свиње 2928 за живину – 1914 објеката и објекти за смештај остале стоке 1997. Објеката 1569 за смештај пољопривредне механизације.	
Пољопривредни објекти (број)	2 хладњаче, 1011 пластеника,	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	На 8.123 употребљава се минерално ђубриво, на 2.363 употребљава се стајњак, на 6.321 употребљавају се средства за заштиту биља	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	4734 лица, стално запослени на газдинству 8 лица	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	100%:0%	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	1,02	рзс***
Годишње радне јединице (број)	1,02	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	5 земљорадничке задруге и 4 удружења	Интерни
Производња пољопривредних производа(количина):		
- биљна производња (t)	Пшеница 9.648; кукуруз 12.138; пасуљ 107, кромпир 1391	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	Нема података/мали тржни вишкови	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		рзс*
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева(26) (km)	396 км, од чега 259 км са асвалтном подлогом .	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	4 градске и 8 сеоске поште, 16.721 претплатник	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	9000 домаћинстава , 500 привредна друштва и предузетници	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	6.500 домаћинства и 300 привредна друштва и	рзс*

	предузетници	
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	1.839.689 м3	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	1.477.409 м3,, 362.280 м3 привредна друштва и предузетници	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	1	Интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	Установе за децу предшколског узраста 4, основне и средње школе 10, факултети 1	рзс*
Број становника на једног лекара	282	рзс*
Број корисника социјалне заштите	282	рзс*
Диверзификација руралне економије	282	
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	3.226	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	41	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	10	рзс*
Трансфер знања и информација	43152	
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	не	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	50	ПССС

Овај програм објавити у “Службеном листу града Бора”.